

Uitkomsten enquête probleemkruiden in ANLb

Algemeen

In december 2023 is er een enquête verstuurd aan de collectieven om te inventariseren wat hun ervaringen zijn met probleemkruiden en invasieve exoten in het ANLb, welke maatregelen er bij hen bekend zijn en aan wat voor ondersteuning ze op dit onderwerp behoefte hebben. De maatregelen die collectieven nu nemen zijn verwerkt in het 'overzicht beheeropties probleemkruiden in ANLb'. De rest van de resultaten van de enquête worden in dit verslag gepresenteerd.

Respons

Er is op de enquête gereageerd door 27 respondenten, uit in totaal 21 verschillende collectieven. De enquête bevat verschillende delen, onder andere over probleemkruiden in akkerpakketten, grasland pakketten, droge dooradering en natte dooradering. De structuur van de vragen was zo vormgegeven dat men alleen de vragen invulde over probleemkruiden akkerpakketten wanneer er op de vraag 'ervaar je problemen met probleemkruiden in akkerpakketten?' ja geantwoord werd. Dat betekent dat niet alle vragen door alle respondenten zijn beantwoord. Door hoeveel respondenten de verschillende delen van de enquête beantwoord zijn is weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1: aantal respondenten voor verschillende delen van de enquête.

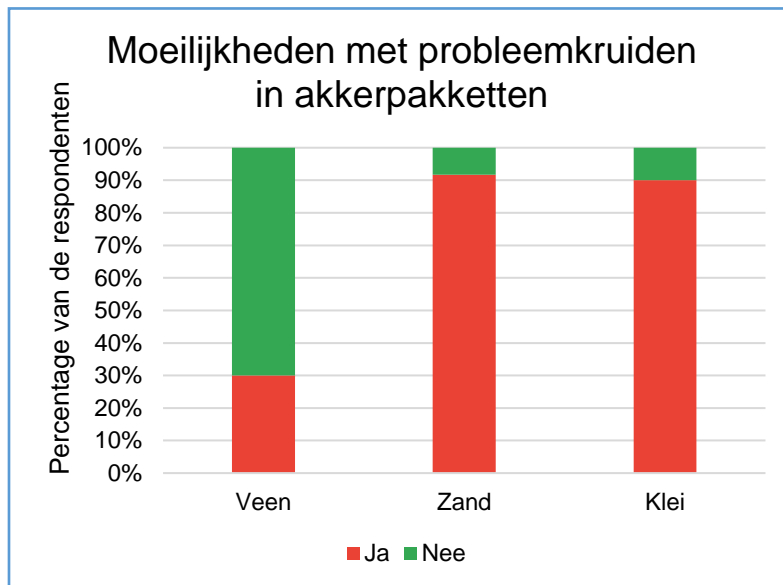
Deel enquête	Aantal respondenten
Akkerpakketten	18
Grasland pakketten	19
Droge dooradering	10
Natte dooradering	8

Akkerpakketten

Waar liggen de problemen?

Algemeen

Op zand en klei grond ervaart men in (ruim) 90% van de gevallen problemen met probleemkruiden in akkerpakketten (Figuur 1). Op veengrond veel minder, dit kan verklaard worden door het feit dat er weinig akkerpakketten ingezet worden op veen.

Figuur 1: Antwoord van de respondenten op de vraag "ervaar je last van probleemkruiden in akkerpakketten?" uitgesplitst naar dominante grondsoort.

Beheerpakketten

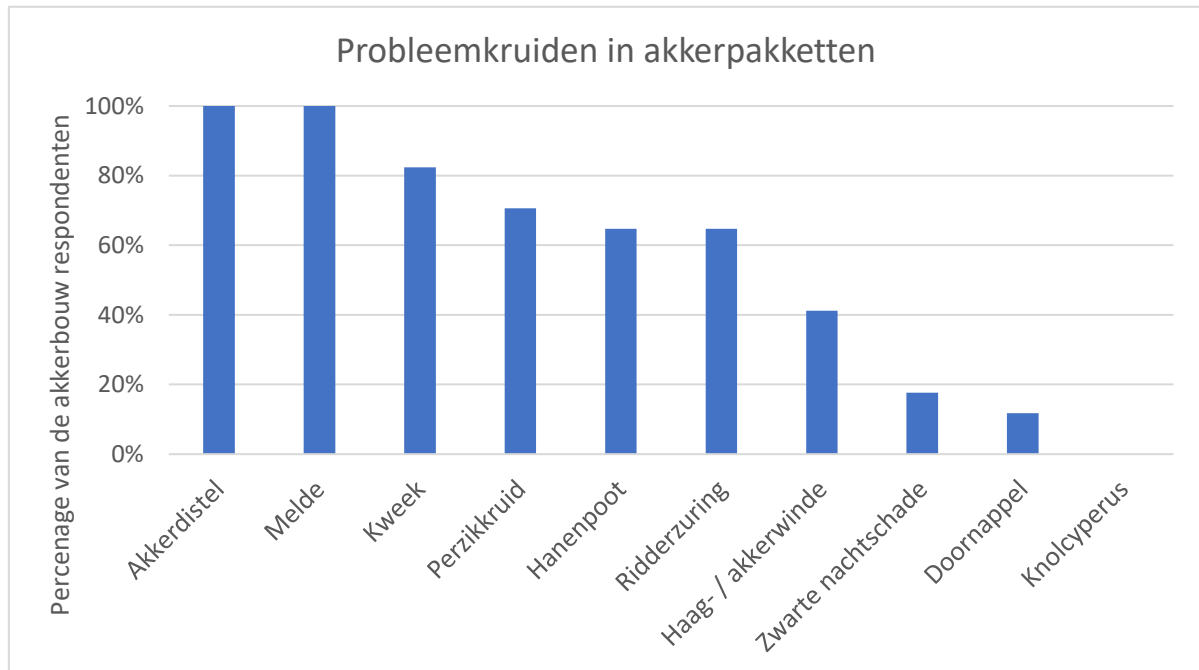
Uit de antwoorden van de respondenten blijkt duidelijk dat er één pakket bovenuit steekt wat betreft hoe vaak er moeilijkheden zijn met probleemkruiden (Tabel 2). Dat zijn meerjarige kruidenrijke akkerranden. Hiervoor gaven veel mensen aan dat er structureel problemen zijn (67%). Daarnaast zijn ook de wintervoedselakker, vogelakker, kruidenrijke akker, eenjarige kruidenrijke akkerrand, stoppeland en bloemenblok soms problematisch. Dit wisselt tussen collectieven van een enkel geval tot structureel. Voor de andere akkerpakketten worden er in de meeste gevallen geen problemen ervaren.

Tabel 2: Indeling van akkerpakketten in verschillende gradaties van voorkomen last van probleemkruiden.

Meest problematisch (structureel)	Problematisch (enkel geval / soms / structureel)	Weinig problematisch (niet / in een enkel geval / soms (meest ingevuld: niet))
kruidenrijke akkerrand - meerjarig	wintervoedselakker	vogelvriendelijke eiwitgewassen
	vogelakker	bouwland voor hamsters
	kruidenrijke akker	vogelgraan
	kruidenrijke akkerrand - eenjarig	keverbank
	bloemenblok	kivitrans
	Stoppeland (hoewel ook veel 'niet')	verbrede bufferstrook
		vanggewas na uit en aardappel

Probleem kruiden

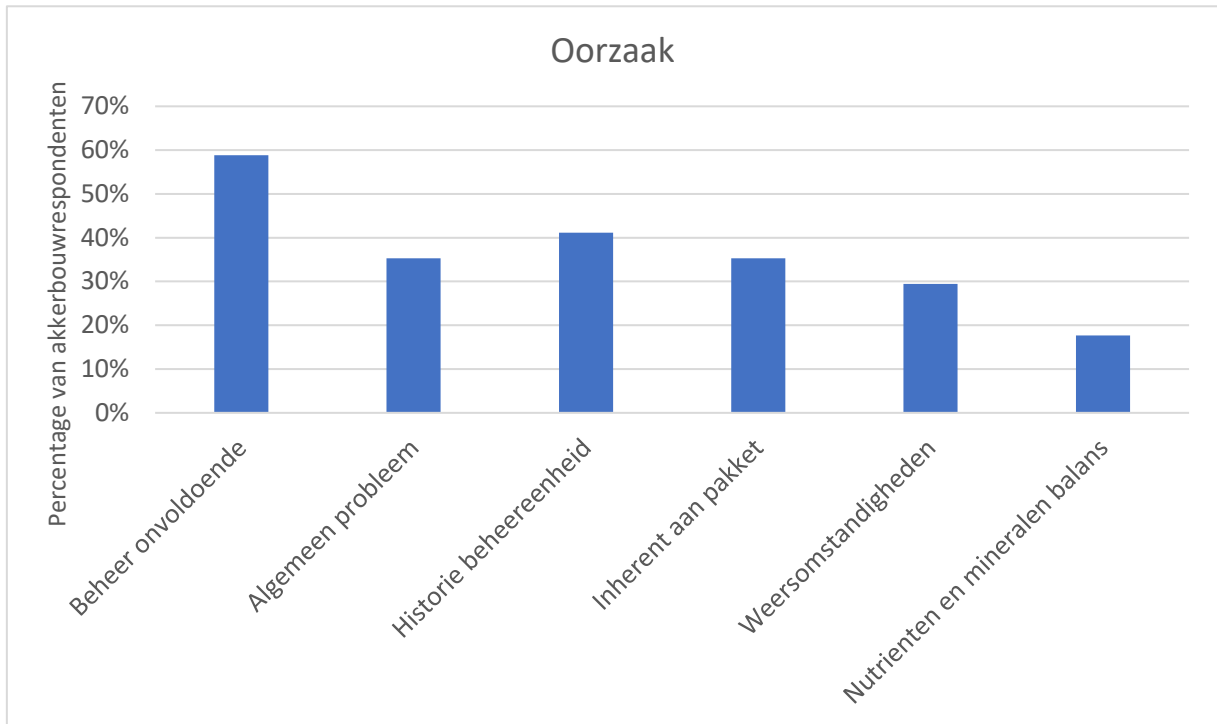
In de enquête werd ook gevraagd welke probleemkruiden men tegenkomt in akkerpakketten. De resultaten hiervan zijn te zien in Figuur 2. Akkerdistel en melde komen voor in alle collectieven waar men te maken heeft met probleemkruiden in akkerpakketten. Ook kweek, perzikkruid, hanenpoot en ridderzuring komen vaak terug. Doornappel en knolcyperus lijken (nog) op weinig plaatsen te spelen. Naar deze kruiden werd in de enquête expliciet gevraagd. Daarnaast was er ook ruimte om andere kruiden in te vullen. Daarbij werd bijvoet regelmatig genoemd.

Figuur 2: percentage van de akkerbouwrespondenten dat te maken heeft met deze probleemkruiden. Naar deze probleemkruiden werd specifiek gevraagd.

Oorzaak

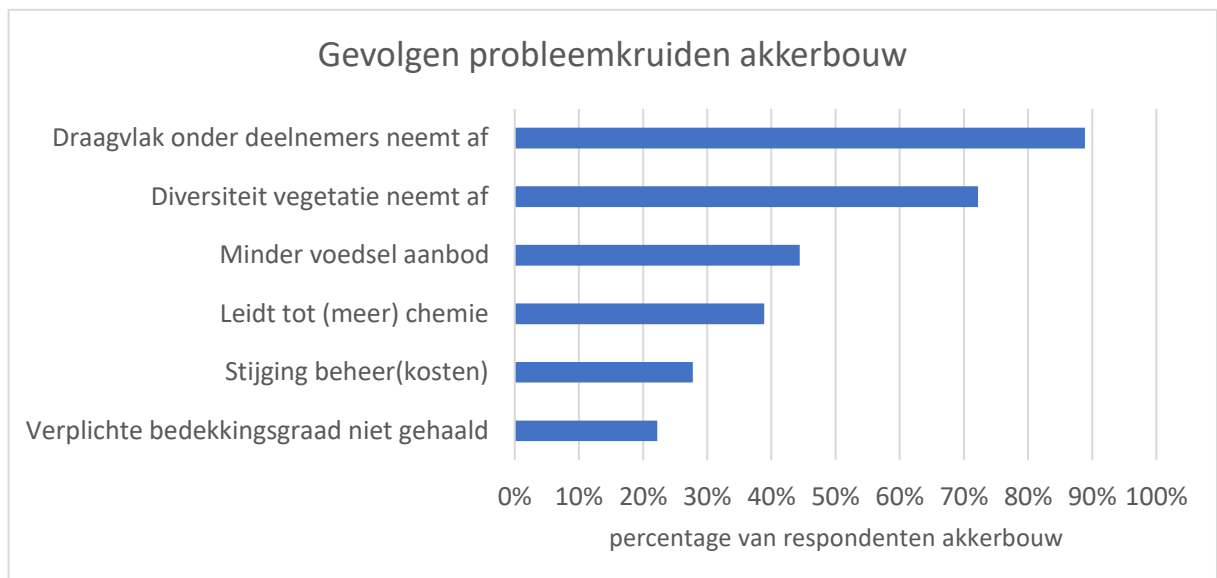
De veronderstelde oorzaak van de overlast van probleemkruiden is te zien in Figuur 3. Het meest gegeven antwoord is “het beheer is onvoldoende”. Bij dit beheer wordt vaak het inzaaimoment en de juiste grondbewerking (inclusief vals zaaibed) genoemd als cruciaal. Bij het antwoord “inherent aan pakket” wordt vooral vaak genoemd het “niet op het juiste moment mogen bestrijden/maaien (vanwege rust periode)”. Bij ‘algemeen probleem’ gaat het om problemen die ook buiten het ANLb voorkomen. Voorbeelden hiervan zijn de hoge onkruiddruk op zandgrond en een uitbreiding van distels in het gebied. Bij weersomstandigheden werd opgemerkt dat droogte in het voorjaar leidt tot een uitbarsting van melde en perzikkruid.

Figuur 3: Veronderstelde oorzaken van probleemkruiden in akkerpakketten.

Gevolgen

Waarom een probleemkruid een probleemkruid is blijkt uit de gevolgen die deze soort veroorzaakt. Voor de akkerbouwpakketten is het gevolg dat door de meeste respondenten gezien wordt een afname van het draagvlak onder deelnemers (Figuur 4). Daarnaast zijn er ook directe ecologische gevolgen zoals een afname van de diversiteit van de vegetatie; een verminderd voedselaanbod, en (meer) gebruik van chemie. Naast deze gevolgen, waar expliciet naar gevraagd werd in de enquête, werd er door meerdere respondenten benoemd dat de uitstraling naar buiten toe minder goed is wanneer er

Figuur 4: gevolgen die de respondenten zien van probleemkruiden in akkerbouw pakketten.

probleemkruiden staan en dat probleemkruiden overlast opleveren voor de deelnemer in een volggewas. Deze overlast in een volggewas leidt er soms ook toe dat hier dan meer chemie wordt

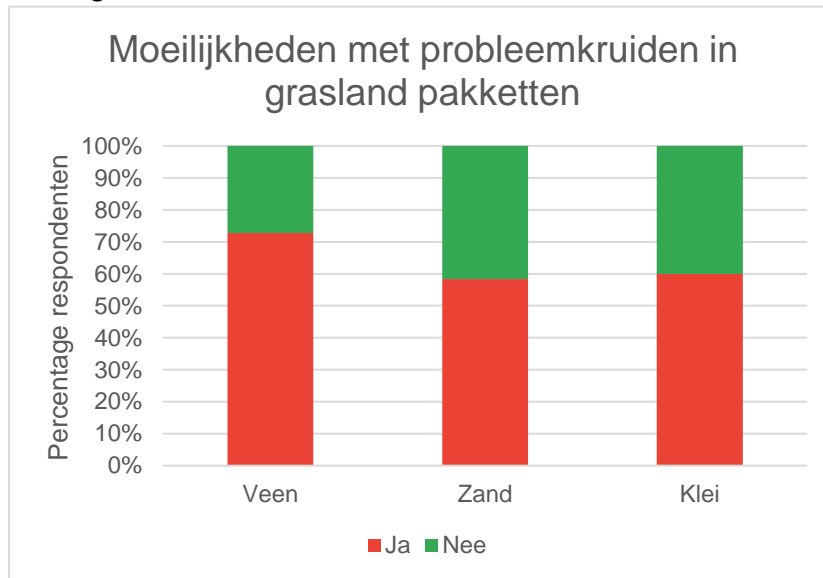
gebruikt. Één respondent liet weten dat de aanwezigheid van probleemkruiden leidt tot een snellere rotatie van ANLb pakketten, wat negatief is voor de ecologische meerwaarde.

Grasland pakketten

Waar liggen de problemen?

Algemeen

Op de meeste grondsoorten is het percentage van de respondenten dat moeilijkheden ervaart met probleemkruiden lager voor graslandpakketten dan voor akkerbouw pakketten (Figuur 1 en Figuur 5). Toch ervaart ook in graslandpakketten nog ongeveer 60% problemen op zand en klei. Op veen ligt dit wat hoger: 73%.

Figuur 5: Antwoord van de respondenten op de vraag "ervaar je last van probleemkruiden in graslandpakketten?" uitgesplitst naar dominante grondsoort.

Beheerpakketten

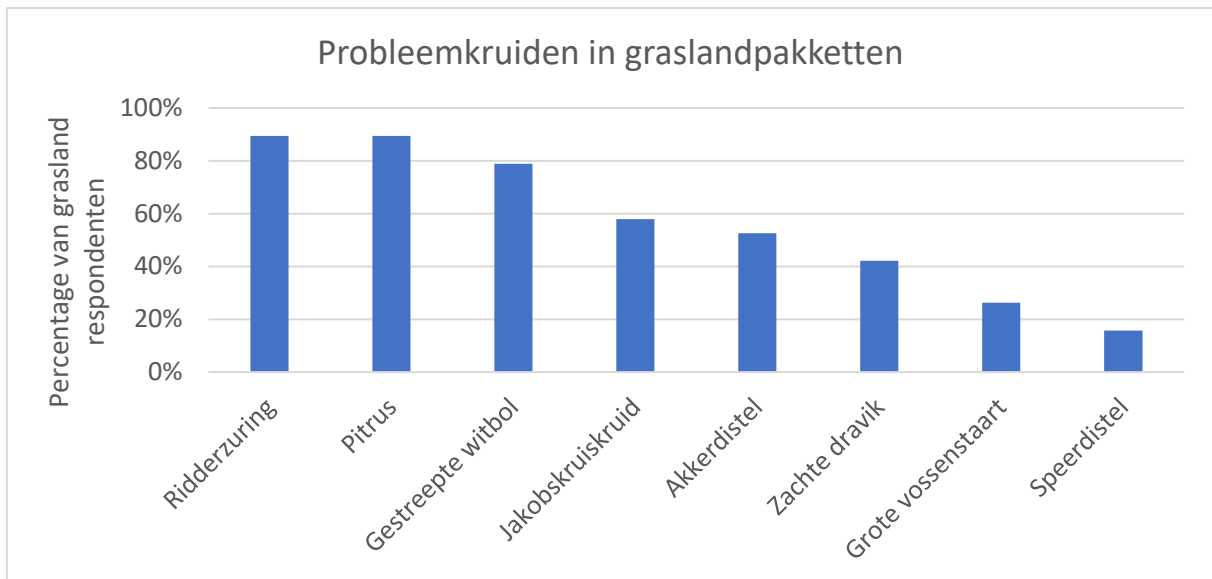
Plasdras is duidelijk het beheerpakket waar het vaakst moeilijkheden met probleemkruiden voorkomen (Tabel 3). Daarnaast zijn er ook in grasland met rustperiode, kruidenrijk grasland, extensief beweide grasland en botanisch grasland regelmatig moeilijkheden met probleemkruiden.

Tabel 3: Indeling van graslandpakketten in verschillende gradaties last van probleemkruiden. * = 'structureel' meest gekozen optie; ** = 'soms' meest gekozen optie; *** = 'niet' meest gekozen optie. ¹= Ook 'soms' en 'structureel' relatief vaak gekozen.

Meest problematisch*	Problematisch **	Minst problematisch ***
Plas dras	Grasland met rustperiode	Kuikenvelden
	Kruidenrijk grasland	Hoog waterpeil
	Extensief beweide grasland	Nestgelegenheid zwarte stern
	Botanisch grasland	Insectenrijk grasland
		Water bergen
		Ontwikkeling kruidenrijk grasland ¹
		Infiltratie greppel ¹
		Hoog waterpeil veenweide ¹

Probleemkruiden

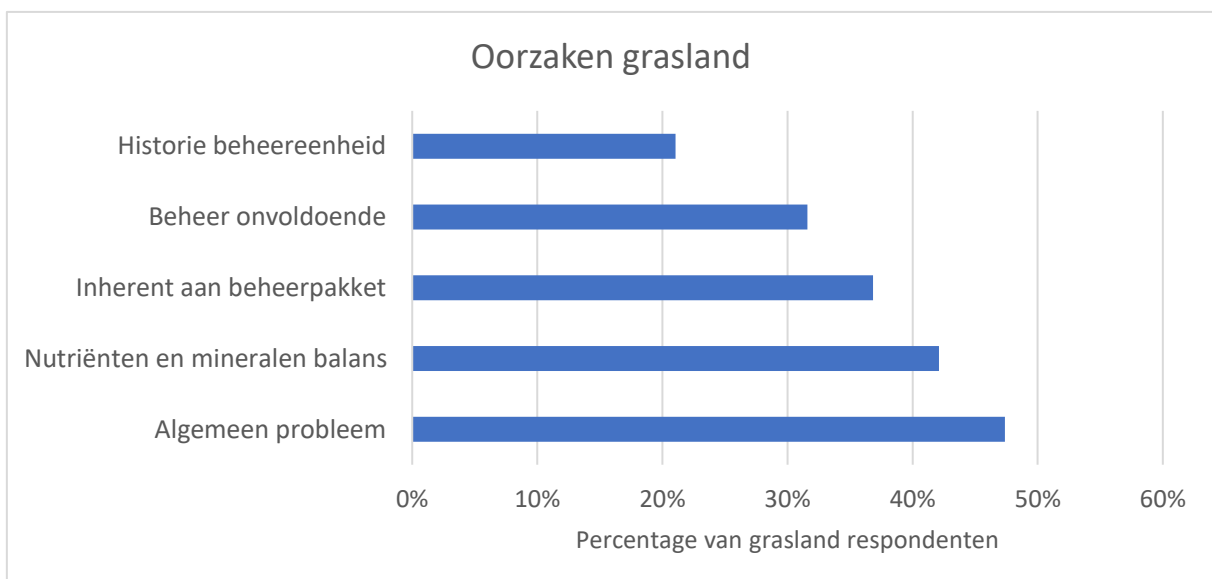
De meest voorkomende probleemkruiden in grasland zijn pitrus, ridderzuring en gestreepte witbol (Figuur 6). Ook jakobskruid, akkerdistel en zachte dravik komen veel terug. De percentages in het figuur geven het deel van de mensen weer dat te maken heeft met dit probleemkruid ten opzichte van het totaal aantal mensen dat problemen heeft met probleemkruiden in grasland.

Figuur 6: percentage van de akkerbouwrespondenten dat te maken heeft met deze probleemkruiden. Naar deze probleemkruiden werd specifiek gevraagd.

Oorzaken

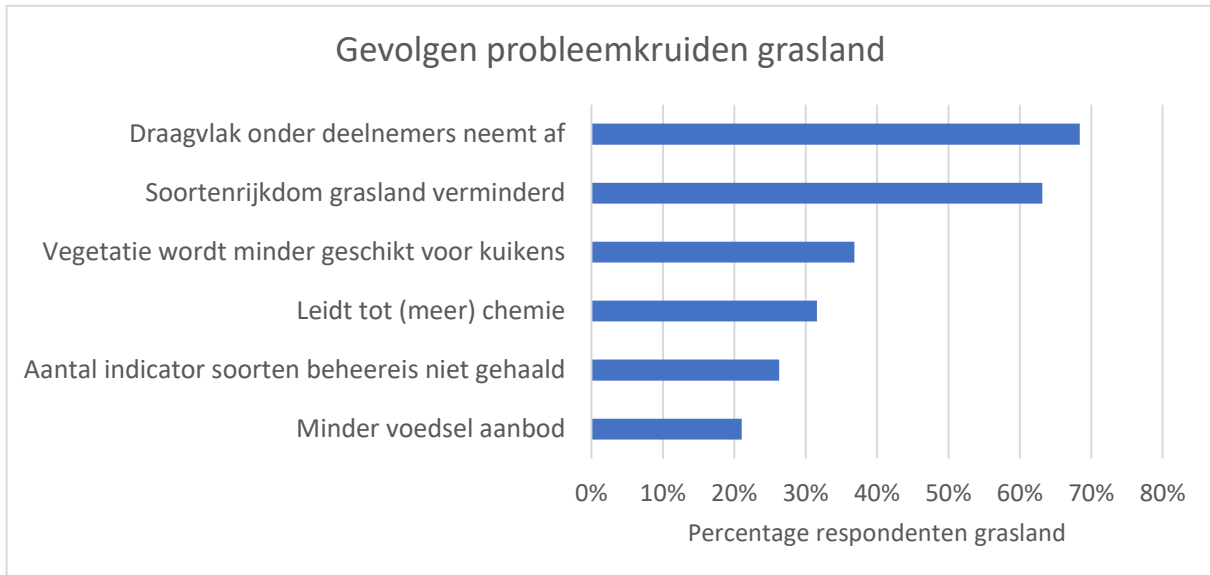
De veronderstelde oorzaken die respondenten noemen voor probleemkruiden in graslandpakketten zijn te zien in Figuur 7. Hierbij valt het op dat een ‘algemeen probleem in het werkgebied’ het meest genoemd wordt. Dit is duidelijk anders dan bij akkerpakketten en maakt duidelijk dat in grasland de aanwezigheid van probleemkruiden wellicht minder te maken heeft met de genomen ANLb maatregelen. Ook de nutriënten en mineralen balans van de bodem speelt duidelijk vaker een rol dan bij de akkerpakketten. ‘inherent aan beheerpakket’ wordt door ongeveer het zelfde percentage gekozen als bij de akkerpakketten. Alle respondenten die aangaven dat de problemen (gedeeltelijk) veroorzaakt worden door dingen die inherent zijn aan het beheerpakket noemden hierbij dat het beheerpakket eisen stelt aan de maaidata. Men zou graag af en toe eerder kunnen maaien, om het dominante stadium van grassen te doorbreken. Oorzaken die door respondenten spontaan werden toegevoegd zijn ‘uitzaaien vanuit bermen’ en ‘weersomstandigheden’.

Figuur 7: Veronderstelde oorzaken van probleemkruiden in graslandpakketten.

Gevolgen

De gevolgen van probleemkruiden in grasland pakketten die respondenten zien zijn te lezen in Figuur 8. Net als bij akkerbouwpakketten is het meest genoemde gevolg de afname van het draagvlak onder deelnemers. Rakend daaraan werd door een aantal respondenten toegevoegd dat ook het draagvlak onder derden afneemt. Na het draagvlak was het meest genoemde gevolg een verminderde soortenrijkdom in het grasland. Ook wordt benoemd dat de dominantie van bepaalde grassen zowel leidt tot deze verminderde soortenrijkdom als tot een minder geschikte vegetatie voor kuikens.

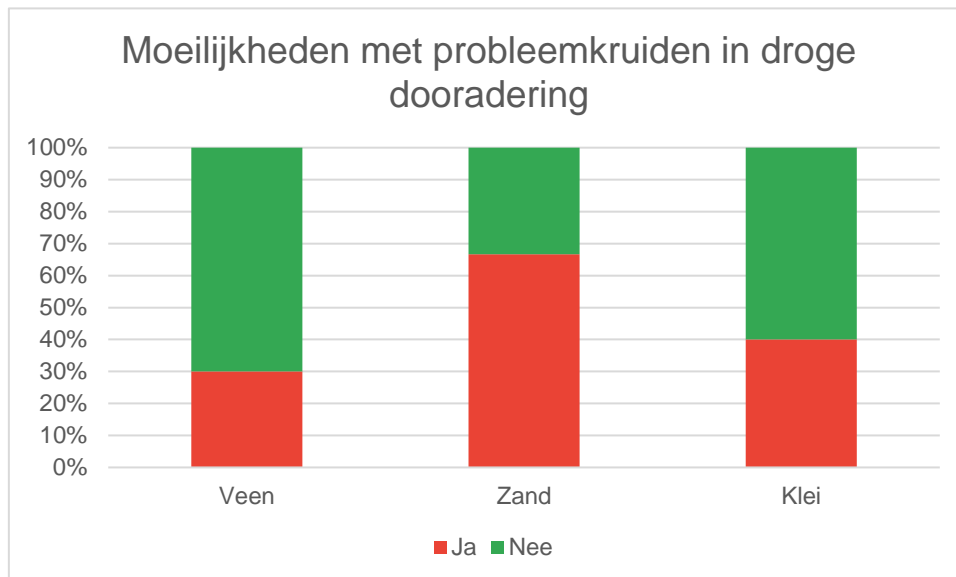
Figuur 8: gevolgen die de respondenten zien van probleemkruiden in grasland pakketten.

Droge dooradering

Waar liggen de problemen?

Algemeen

Op zandgrond zijn duidelijk vaker moeilijkheden met probleemkruiden dan op veen en klei in de droge dooradering (Figuur 9). Dit kan ook veroorzaakt worden door het feit dat er vaker droge dooradering voorkomt op zandgrond.

Figuur 9: Antwoord van de respondenten op de vraag "ervaar je last van probleemkruiden in droge dooradering?" uitgesplitst naar dominante grondsoort.

Beheerpakketten

De indeling van hoe frequent respondenten problemen ervaren met probleemkruiden in verschillende droge dooraderingspakketten is terug te zien in Tabel 4.

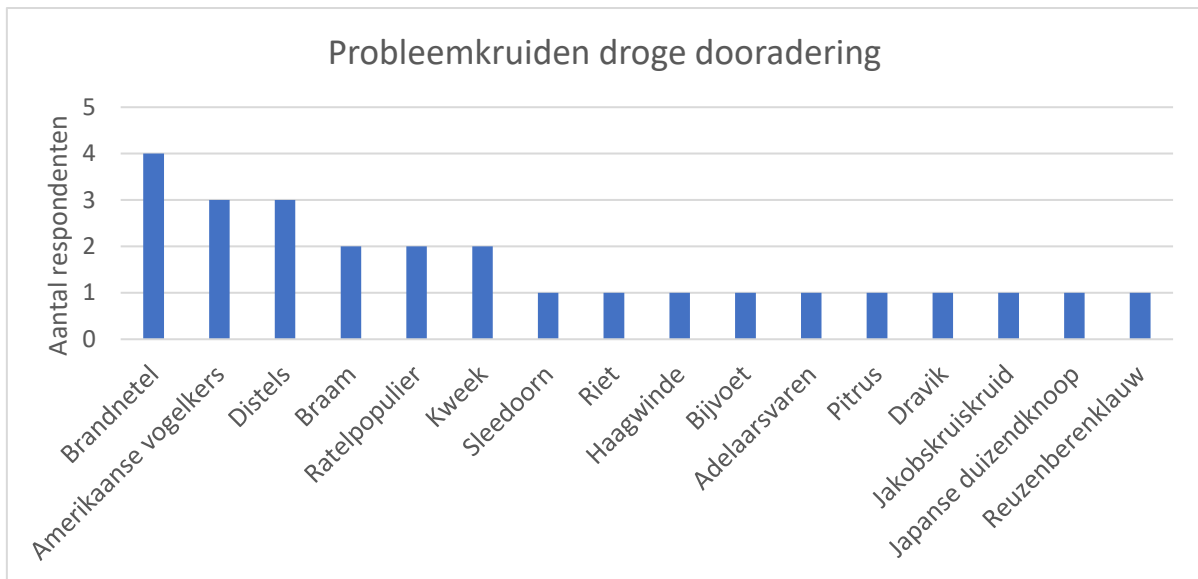
Tabel 4: Indeling van droge dooradering elementen in verschillende gradaties van last van probleemkruiden.

* = 'structureel' meest gekozen optie; ** = 'niet' / 'in een enkel geval' / 'soms' / 'structureel'; *** = 'niet' / 'in een enkel geval' meest gekozen optie

Meest problematisch *	Deels problematisch **	Nauwelijks problematisch ***
Hakhoutbeheer	Knip- en scheerheg	Bomen op landbouwgrond
Beheer van bomenrijen	Struweelhaag	Half- en hoogstamboomgaard
	Struweelrand - zoomvegetatie	Griendje
	Hakhoutbosje	
	Bosje	

Probleemkruiden

De probleemkruiden die respondenten tegenkomen in droge dooraderingspakketten zijn te zien in Figuur 10. Anders dan bij akkerbouw en grasland zijn is voor de droge dooradering niet specifiek gevraagd naar bepaalde kruiden, maar een open vraag gesteld.

Figuur 10: probleemkruiden die respondenten tegenkomen in droge dooraderingspakketten.

Oorzaak

De veronderstelde oorzaken van probleemkruiden in de droge dooradering door respondenten zijn als volgt:

- Bodem te voedselrijk (3x)
- Algemeen probleem, ook buiten het ANLb (2x)
- Inherent aan beheerpakket (1x)
- Klepelen en niet opruimen van gewas (1x)
 - o Veroorzaakt braam en brandnetel
- Beheer onvoldoende (1x)

Gevolgen

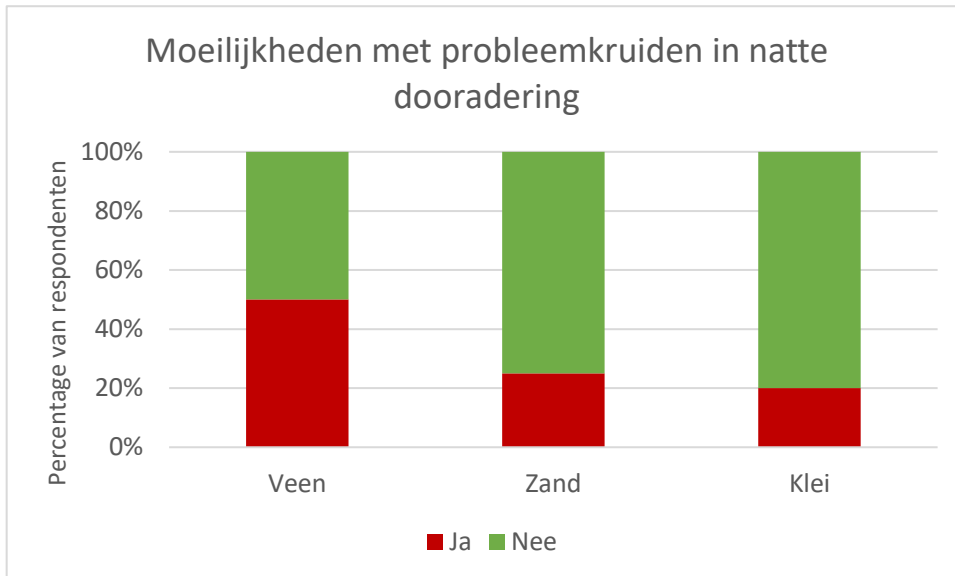
Ook in de droge dooradering wordt een verminderd draagvlak vaak genoemd als gevolg van probleemkruiden. Daarnaast wordt door verschillende respondenten genoemd dat de bijdrage aan de biodiversiteit lager is, bijvoorbeeld door veel Amerikaanse vogelkers of adelaars varen. Er zijn echter ook respondenten die aangeven dat 'probleemkruiden' in de droge dooradering eigenlijk voor weinig problemen zorgen.

Natte dooradering

Waar liggen de problemen?

Algemeen

In de natte dooradering hebben minder respondenten te maken met probleemkruiden dan in de andere gebieden (Figuur 11). Op veengrond komen het vaakst moeilijkheden voor met probleemkruiden, bij 50% van de respondenten is dit het geval.

Figuur 11: Antwoord van de respondenten op de vraag "ervaar je last van probleemkruiden in natte dooradering?" uitgesplitst naar dominante grondsoort.

Beheerpakketten

Van de beheerpakketten in de droge dooradering geeft alleen de natuurvriendelijke oever volgens sommige respondenten 'soms' of 'structureel' moeilijkheden met probleemkruiden (Tabel 5).

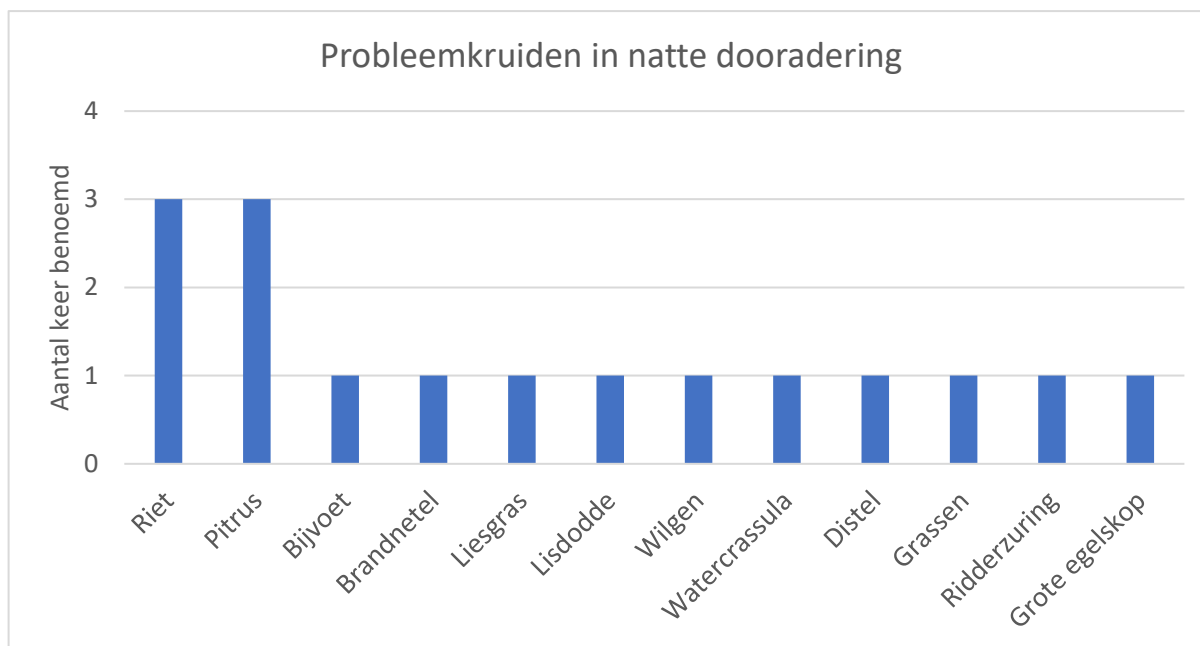
Tabel 5: Indeling van natte dooradering elementen in verschillende gradaties van last van probleemkruiden.

* = 'in een enkel geval' / 'soms' / 'structureel'; ** = 'niet' / 'in een enkel geval'

Deels problematisch *	Weinig problematisch **
Natuurvriendelijke oever	Poel en klein historisch water
	Rietzoom en klein rietperceel

Probleemkruiden

Riet en pitrus zijn de meest benoemde probleemkruiden in de natte dooradering (Figuur 12).

Figuur 12: probleemkruiden die respondenten tegenkomen in natte dooraderingspakketten.

Oorzaak

Dit zijn de oorzaken die genoemd werden voor het voorkomen van probleemkruiden in de natte dooradering:

- Inherent aan beheerpakket
 - o Bijvoorbeeld: natuurvriendelijke oever leidt uiteindelijk tot verruiging
- Voedselrijkdom van het water (door mest) (3x)
- Specifiek voor watercrassula: "tuincentra, de mens, vogels verspreiden dit, werken met materiaal dat niet volledig schoon is."

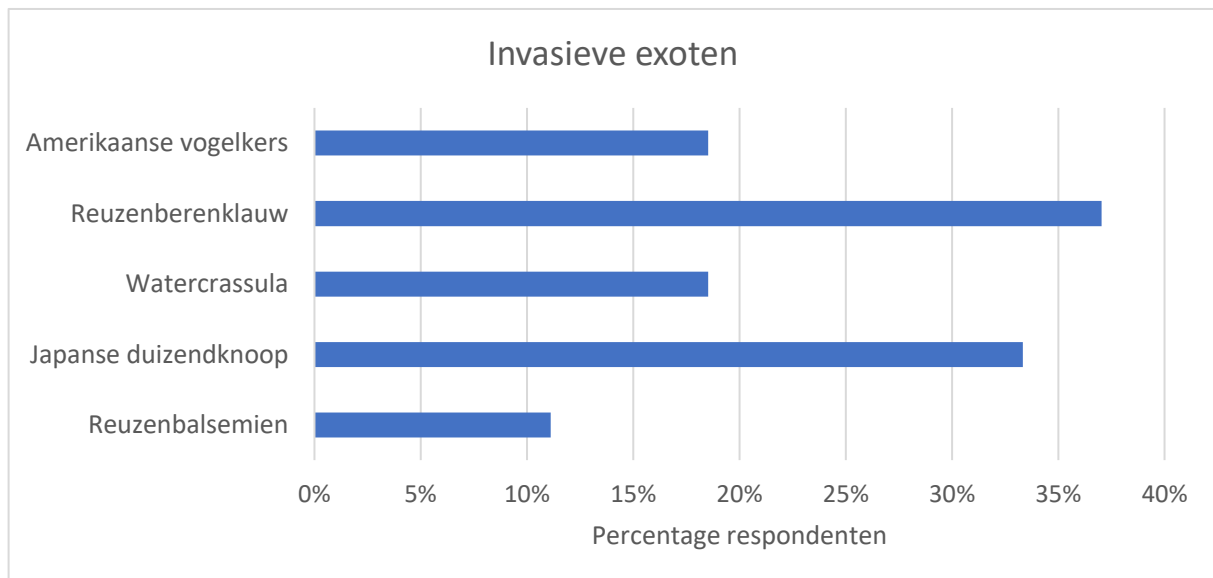
Gevolgen

De gevolgen van probleemkruiden in de natte dooradering die genoemd werden zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

- Niet geschikt voor vee (pitrus) (1x)
- Verminderd draagvlak (2x)
- Negatief effect op de biodiversiteit (5x)
 - o Bijvoorbeeld effect van wilg: "poelen kunnen geheel dichtgroeien, blad van de wilg valt in najaar in het water waardoor de PH negatief veranderd wat weer slecht is voor salamander e.d."
 - o Verdringt andere planten (pitrus / watercrassula/riet/liesgras/lisdodde/gras) (3x)
 - o Zorgt voor minder licht in het water (riet)

Invasieve exoten

Door meerdere respondenten wordt gezegd dat het probleem van invasieve exoten te overzien is op beheereenheden. Uit de antwoorden van de respondenten blijkt ook dat dit minder leeft dan het onderwerp probleemkruiden. Toch zijn er ook een aantal plekken waar men wel te maken heeft met invasieve exoten. De soort die door de meeste respondenten waargenomen wordt is de reuzenberenklauw (Figuur 13). Daarna volgt de Japanse duizendknoop, die waar 33% van de respondenten mee te maken heeft. Ook Amerikaanse vogelkers, watercrassula en reuzenbalsemien worden genoemd, maar op wat minder locaties.

Figuur 13: percentage van de respondenten dat te maken heeft met deze invasieve exoten.

Conclusie

Probleemkruiden in ANLb pakketten spelen het meest in akkerpakketten op zand/klei grond. Hier ervaart 90% van de respondenten last van probleemkruiden. Ook voor graslandpakketten op alle grondsoorten en droge dooradering op zandgrond geven veel collectieven aan te maken te hebben met probleemkruiden (60 tot 73%). Op andere grondsoorten en in natte dooradering speelt het ook, maar minder. De problemen in akkerbouw lijken ook als wat urgenter te worden ervaren om iets mee te doen door de collectieven. Ze worden veel vaker dan in grasland verweten aan onvoldoende beheer, en juist minder vaak aan een 'algemeen probleem' in het werkgebied. Hieruit blijkt ook dat er veel potentie is om probleemkruiden in akkerpakketten aan te pakken.

Probleemkruiden in akkerpakketten komen het meest voor in meerjarige kruidenrijke akkerranden. Daarnaast zijn er ook in eenjarige kruidenrijke akkerranden, wintervoedselakkers, vogelakkers, kruidenrijke akkers, bloemenblokken en stoppeland moeilijkheden met probleemkruiden. In grasland is plasdras het pakket waar het vaakst moeilijkheden met probleemkruiden zijn. Probleemkruiden hebben zowel in akkerpakketten als in graslandpakketten met name gevolgen voor het draagvlak onder deelnemers. Daarnaast zijn er ook directe gevolgen voor de ecologische waarde, zoals een verminderde diversiteit van de vegetatie of een verminderd voedselaanbod. Tot slot zorgen probleemkruiden voor een verhoogde kans op het gebruik van chemie: (pleksgewijs) in het beheerpakket en in het volggewas.

Het onderwerp invasieve exoten speelt minder bij deelnemers. Dit heeft er voor een deel mee te maken dat deze minder vaak voorkomen op beheereenheden, maar kan er ook mee te maken hebben dat hier minder de focus op ligt.